

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

SCOTT KELLY

împreună cu **Margaret Lazarus Dean**

ENDURANCE

**UN AN ÎN SPAȚIU,
O VIAȚĂ DE
DESCOPERIRI**

Traducere din engleză de
Andrei Covaciu

3
TREI

Editori:
Silviu Dragomir
Vasile Dem. Zamfirescu

Director editorial:
Magdalena Mărculescu

Redactare:
Tudor Călin Zarojanu

Foto copertă: Astronauts © Alamy; stars © Shutterstock;
author photograph © NASA.

Design copertă:
Stephen Mulcahey/TW

Director producție:
Cristian Claudiu Coban

Dtp:
Ofelia Coșman

Corectură:
Anca Baci
Rodica Crețu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
KELLY, SCOTT

Endurance : un an în spațiu, o viață de descoperiri / Scott Kelly ;
trad. din engleză și note de Andrei Covaciu. - București : Editura Trei, 2020
Index
ISBN 978-606-40-0664-6

I. Covaciu, Andrei (trad.) (note)

821.111

Titlul original: Endurance: A Year in Space, A Lifetime of Discovery
Autor: Scott Kelly

Copyright © 2017 by Mach 25 LLC

Copyright © Editura Trei, 2020
pentru prezenta ediție

O.P. 16, Ghișeu 1, C.P. 0490, București
Tel.: +4 021 300 60 90 ; Fax: +4 0372 25 20 20
e-mail: comenzi@edituratrei.ro
www.edituratrei.ro

ISBN: 978-606-40-0664-6

Cuprins

Prolog	13
Capitolul 1.....	27
Capitolul 2.....	58
Capitolul 3.....	74
Capitolul 4.....	93
Capitolul 5.....	116
Capitolul 6.....	178
Capitolul 7.....	203
Capitolul 8.....	254
Capitolul 9.....	287
Capitolul 10.....	305
Capitolul 11.....	325
Capitolul 12.....	347
Capitolul 13.....	388
Capitolul 14.....	397
Capitolul 15.....	456
Capitolul 16.....	485
Capitolul 17.....	524
Capitolul 18.....	557
Capitolul 19.....	568
Capitolul 20.....	585
Epilog: Viața pe Pământ.....	599
Mulțumiri	609
Credite ilustrații	613
Indice	614

Prolog

Mă aflu la masă în sufrageria casei mele din Houston, terminând cina în compania familiei: iubita mea, Amiko; fiicele mele, Samantha și Charlotte; fratele meu gemăn, Mark; soția lui, Gabby; fiica lor, Claudia; tatăl nostru, Richie — precum și Corbin, fiul lui Amiko. Ce lucru simplu, să stai la masă și să mănânci în compania celor dragi. Multă lume face acest lucru în fiecare zi, fără să se gândească prea mult la semnificația unor astfel de momente. Pentru mine însă este un lucru la care, vreme de un an încheiat, doar am putut visa. Mi-am imaginat de atâtea ori cum s-ar fi desfășurat o astfel de cină, încât acum, când în sfârșit totul este aieveja, mi se pare ceva aproape ireal. Fețele celor dragi, pe care nu le-am văzut atâta amar de vreme, murmurul îngemănat al oamenilor care vorbesc în același timp, clinchetul tacâmurilor, zgomotul vinului turnat într-un pahar — toate acestea mi se par atât de neobișnuite. Până și gravitația care mă ține așezat în scaun mi se pare ciudată și, de fiecare dată când pun paharul pe masă, o parte din mine caută un petic de velcro¹ sau niște bandă adezivă cu care să-i fixeze piciorul. M-am întors pe Pământ de patruzeci și opt de ore.

Îmi împing scaunul și mă străduiesc să mă ridic în picioare, simțindu-mă ca un om bătrân încercând să se scoale dintr-un fotoliu rabatabil.

¹ Brand al sistemului de închidere cunoscut drept „arici”. (N. red.)

— Înfigeți o furculiță în mine, sunt mai fraged decât o friptură, îi anunț eu pe ceilalți.

Toată lumea începe să râdă, îndemnându-mă să mă duc la culcare. Îmi încep călătoria către dormitor — sunt vreo douăzeci de pași între scaun și pat. La cel de-al treilea pas, podeaua pare să se clatine sub picioarele mele, iar eu mă împiedic de un ghiveci. Bineînțeles că nu podeaua este de vină, ci sistemul meu vestibular care încearcă să se readapteze gravitației terestre. Învăț să merg din nou.

— Este prima dată când te văd împiedicându-te, îmi spune Mark. Te descurci destul de bine, n-ai de ce să-ți faci griji.

El știe din proprie experiență cum este să te reîntâlnești cu gravitația după ce ai petrecut o vreme în spațiu. Trecând pe lângă Samantha, îi pun o mână pe umăr, iar ea îmi zâmbeste.

Reușesc să ajung în dormitor fără alte incidente și închid ușa după mine. Simt că mă dor toate cele. Încheieturile și mușchii mei protestează din cauza presiunii zdrobitoare a gravitației. În plus, îmi este greață, dar încă nu am vomitat. Îmi dau jos hainele și mă vâr în pat, bucurându-mă de atingerea lenjeriei, de presiunea ușoară a plăpumii, de moliciunea pernei de sub cap. Amarnic mi-au lipsit aceste lucruri simple. Prin ușă pot auzi murmurul vesel al familiei mele, voci pe care, vreme de un an, nu le-am auzit fără distorsiunile cauzate de sistemul de telefonie prin satelit. Adorm în zgomotul reconfortant al discuțiilor și râsetelor celor încă aflați la masă.

O geană de lumină mă trezește: să se fi făcut dimineață? Nu, e doar Amiko, venind în pat. Nu am dormit decât vreo două ore și mă simt ca naiba. Este un chin până și efortul de a deveni suficient de conștient pentru a mă putea mișca, pentru a-i spune cât de rău îmi este. Acum chiar că îmi vine să vomit, sunt febril, iar durerile s-au întetit. Nu m-am simțit așa după misiunea anterioară — acum îmi este mult, mult mai rău.

— Amiko, reușesc eu să îngăim într-un sfârșit.

Tonul vocii mele o umple de neliniște.

— Ce este? mă întrebă ea, atingându-mi brațul și apoi fruntea.

Pielea ei pare înghețată, însă de fapt eu ard.

— Nu mă simt bine, îi spun.

Fusesem în spațiu de patru ori, iar ea trecuse alături de mine prin toate etapele, fiind deja o dată sprijinul meu principal, după ce am petrecut 159 de zile pe Stația Spațială, în 2010–2011. Și atunci am avut dificultăți după revenirea din spațiu, însă nu se puteau compara cu cea de acum.

Mă străduiesc să mă ridic din pat: găsește marginea patului; pune picioarele jos; ridică-te în capul oaselor — apoi în picioare. La fiecare etapă mă simt de parcă m-aș lupta cu niște nisipuri mișcătoare. Când în sfârșit ajung în poziție verticală, durerea din picioare devine infernală și, peste asta, simt ceva și mai neliniștitor: tot sângele din corp mi se scurge în picioare, senzația semănând cu cea pe care o simțim după ce am stat o vreme în cap, doar că acum este cu semn schimbat. Simt cum mi se umflă țesuturile picioarelor. Mă târăsc până la baie, mutându-mi cu

mare efort greutatea de pe un picior pe celălalt. Stângul. Dreptul. Stângul. Dreptul.

Reușesc să ajung la baie, aprind lumina și mă uit la propriile picioare. Sunt umflate și arată ca niște cioturi străine, nu ca niște picioare.

—La naiba! spun. Amiko, vino să vezi asta!

Amiko îngenunchează și îmi strânge una dintre glezne, făcând-o să scoată un sunet de balon umplut cu apă. Își ridică, îngrijorată, privirea:

—Nici măcar nu-ți simt oasele gleznei, îmi spune.

—Mă arde și pielea, îi mărturisesc eu.

Amiko începe să mă examineze, alertată. Simt o mâncărime ciudată pe tot spatele, în dosul pulpelor, pe ceafă și pe gât — în toate locurile în care corpul meu s-a aflat în contact cu patul. Pot simți palmele ei reci pe pielea mea inflamată.

—Pare a fi o reacție alergică, îmi spune. Ca o urticarie.

Îmi fac nevoile, după care mă târăsc înapoi în pat, întrebându-mă ce ar trebui să fac mai departe. În mod normal, dacă m-aș fi trezit în halul ăsta, m-aș fi prezentat la urgențe — însă niciun spital nu este pregătit să se ocupe de simptomele cuiva care a petrecut un an în spațiu. Ajuns înapoi în pat, încerc să-mi găsesc o poziție în care să nu ating nimic cu suprafața afectată de erupție. O aud pe Amiko cotrobăind prin dulăpiorul cu medicamente. Revine cu două pastile de ibuprofen și cu un pahar cu apă. Deși încearcă să se liniștească, îi pot simți îngrijorarea în fiecare mișcare, în fiecare respirație. Amândoi cunoșteam riscurile misiunii pentru care îmi dădusem acordul. După șase ani petrecuți împreună, am ajuns să o înțeleg perfect până și în bezna tăcută a spațiului cosmic.

În vreme ce încerc să adorm, mă întreb dacă prietenul meu Mihail Kornienko suferă și el din pricina picioarelor umflate și a erupțiilor dureroase — Mișa se află acum la el acasă, în Moscova, după aproape un an petrecut în spațiu împreună cu mine. Bănuiesc că da. La urma urmelor, acesta a și fost motivul pentru care ne-am oferit voluntari pentru această misiune: să descoperim felul în care zborul îndelungat în spațiu afectează organismul uman. Oamenii de știință vor studia datele colectate de la mine și de la Mișa chiar și după ce noi doi vom fi murit. Agențiile noastre spațiale nu vor putea să meargă mai departe în cosmos, către destinații precum planeta Marte, până când nu vom afla cum să întărim verigile slabe ale lanțului care face zborul spațial posibil: trupul și mintea omului. Adesea oamenii mă întrebă de ce m-am oferit voluntar pentru această misiune, cunoscând riscurile la care mă expuneam — riscul din timpul lansării, riscurile inerente ale ieșirilor în spațiu, riscul revenirii pe Pământ, riscul de a-mi petrece o parte din viață într-un container metalic orbitând Pământul cu o viteză de 28 000 de kilometri pe oră. Am câteva răspunsuri la această întrebare, însă niciunul nu mă satisface pe deplin. Niciunul nu clarifică întrebarea.

Când eram mic, aveam adeseori un vis straniu. Se făcea că mă aflam înghesuit într-un spațiu strâmt, în care abia dacă mă puteam întinde. Încovrigat pe podeaua acestuia, știam că voi sta acolo timp îndelungat. Nu puteam pleca, însă nu-mi păsa, întrucât aveam senzația că dispuneam de toate lucrurile necesare. Ceva legat de spațiul acela strâmt, de senzația că făceam ceva îndrăzneț doar

prin faptul că trăiam acolo, mă ademenea. Simțeam că îmi găsisem locul potrivit.

Într-o noapte, pe când aveam cinci ani, părinții noștri ne-au trezit pe mine și pe Mark și ne-au zorit către camera de zi ca să urmărim o imagine cețoasă pe ecranul televizorului, despre care ei ne spuneau că ar reprezenta niște oameni pășind pe suprafața Lunii. Îmi amintesc vocea plină de „pureci“ a lui Neil Armstrong și faptul că încercam să îmi fac o părere despre aberanta lui pretenție că tocmai vizita discului acela strălucitor pe care îl puteam zări pe fereastră decorând cerul de vară al orașului New Jersey. Urmărirea primei aselenizări din istorie a provocat în cazul meu apariția unui straniu coșmar recurent: se făcea că mă pregăteam să fiu lansat către Lună cu ajutorul unei rachete, însă, în loc să mă aflu bine prins de un scaun dinăuntru, mă aflam legat cu niște curele de vârful ascuțit al acesteia, cu spatele sprijinit de nasul ei conic și cu fața îndreptată către bolta cerească. Luna mă veghea de deasupra, cu tot cu craterile ei uriașe, amenințătoare, în vreme ce eu așteptam încheierea numărătorii inverse. Știam că nu era posibil să supraviețuiesc după ce aveau să se aprindă motoarele rachetei. De fiecare dată când aveam acest vis, mă trezeam îngrozit și plin de sudoare, chiar înaintea ca motoarele să împrăște flăcări în înaltul cerului.

Când eram copil, obișnuiam să îmi asum toate riscurile care mi se iveau în cale — nu pentru că eram nesăbuit, ci pentru că orice altceva mi se părea plicticos. Am sărit de pe tot felul de chestii, m-am strecurat în locuri greu accesibile, am acceptat provocări lansate de alți băieți, am patinat și am alunecat, am înotat și m-am răsturnat cu barca, uneori fiind cât pe ce să mor. Încă de

la vârsta de șase ani, eu și Mark ne cocoțam pe burlane, făcând cu mâna părinților noștri, de pe acoperișurile unor clădiri cu două etaje. Încercările de a face lucruri dificile ne defineau felul de a fi. Dacă făceai ceva lipsit de riscuri, un lucru despre care știai că putea fi realizat, pierdeai timpul de pomană. Eram complet nedumerit de faptul că alți copii de vârsta mea puteau, pur și simplu, să stea locului, respirând și clipind pe toată durata orelor de școală — că puteau rezista tentației de a alerga afară, de a explora, de a face ceva nou, ceva riscant. Ce era în capul lor? Ce anume din ceea ce învățau ei într-o sală de clasă se putea măcar apropia de senzația aceea de zbor pe care o trăiam eu dându-mă, incontrollabil, la vale pe o bicicletă?

La școală am fost o loază care se uita mereu pe fereastră sau la ceas, așteptând sfârșitul orei. Profesorii mă apostrofau, apoi mă pedepseau, pentru ca în cele din urmă — unii dintre ei — să mă ignore. Părinții mei, un polițist și o secretară, au încercat fără succes să ne disciplineze pe mine și pe fratele meu. Niciunul dintre noi nu le dădeam ascultare. În cea mai mare parte a timpului, eram singuri — după școală, în vreme ce părinții noștri încă se mai aflau la muncă, și în diminețile zilelor de weekend în care mama și tata dormeau ca să-și alunge vreo mahmureală. Eram liberi să facem tot ce ne trecea prin cap, iar ceea ce ne plăcea era să ne asumăm tot felul de riscuri.

În timpul liceului, am descoperit prima dată un lucru la care eram bun și în privința căruia părinții se arătau de acord: am muncit pe o ambulanță. În momentul în care m-am înscris la cursurile pentru paramedici, am descoperit că puteam avea răbdare să stau

pe un scaun și să învăț. Am început ca voluntar și, în câțiva ani, am reușit să obțin o slujbă cu normă întreagă. Mergeam cu o ambulanță toată noaptea, neștiind niciodată cu ce aveam să mă confrunt în clipa următoare: plăgi împușcate, infarct, oase rupte. Odată am ajutat la nașterea unui bebeluș într-o locuință socială, mama stând întinsă într-un pat jegos, plin de boarfe vechi și nespălate, la lumina unui bec chior atârând din tavan și lângă o chiuveță plină cu vase murdare. Senzația pe care o trăiam știind că mă expun unei situații potențial periculoase și că trebuia să mă bazez la fiecare pas pe propriul discernământ era, pur și simplu, îmbătătoare. Mă confruntam cu situații de viață și de moarte, nu cu niște subiecte plicticoase — și, pentru mine, lipsite de sens — predate într-o sală de curs. Adesea, dimineața, mă duceam cu mașina acasă și mă băgam în pat în loc să plec la școală.

Am reușit să termin liceul, plasându-mă în jumătatea de jos a notelor de absolvire ale clasei mele. M-am dus apoi la singura facultate care m-a acceptat (diferită de cea la care aș fi vrut să mă duc — atât de slabă era puterea mea de concentrare). Acolo, interesul meu pentru învățatură a fost la fel de scăzut ca pe timpul liceului. În plus, eram prea bătrân ca să mă mai pot distra sărind de pe tot felul de chestii. Chefurile au înlocuit riscurile fizice, însă satisfacțiile nu erau pe măsură. Când oamenii mari mă întrebau ce vreau să fac cu viața mea, le răspundeam că intenționez să devin doctor. M-am înscris la cursurile de pregătire, însă le-am abandonat chiar din primul semestru. Știam că nu făceam altceva decât să număr zilele până când cineva avea să îmi spună că trebuia să-mi găsesc

altceva de făcut — iar eu nu aveam nici cea mai vagă idee despre ce ar fi putut fi vorba.

În ziua în care am intrat în librăria campusului ca să-mi cumpăr un sandwich, mi-a atras atenția un stand. Literale de pe coperta unei cărți păreau să țâșnească spre viitor cu o viteză de neoprit: *The Right Stuff*¹. Eu nu prea le aveam cu cititul: de fiecare dată când trebuia să citesc o carte pentru școală, abia dacă o frunzăream, plictisit la culme. Uneori consultam *CliffsNotes*² și rețineam suficient cât să iau o notă de trecere, alteori nu. Până atunci, nu citisem prea multe cărți pe care să le fi ales eu — însă cartea aceea, cumva, mi-a făcut cu ochiul.

Am luat un exemplar și primele propoziții m-au teleportat în duhoarea unui câmp plin de fum al bazei aeriene navale din Jacksonville, Florida, acolo unde un tânăr pilot de încercare tocmai fusese ucis, trupul lui arzând atât de tare, încât nimeni nu l-ar mai fi putut recunoaște. Acesta se izbise cu avionul de un copac, „capul lui explodând asemenea unui pepene”. Imaginea m-a captivat mai mult decât oricare alt text pe care îl citisem vreodată. Ceva din descrierea aceea îmi era deosebit de familiar, cu toate că nu aș fi putut spune ce anume.

Am cumpărat cartea și m-am trântit pe un pat nefăcut din cămin, citind-o de-a lungul întregii zile, simțind cum inima îmi bate mai să-mi sară din piept, în

¹ *The Right Stuff* (1979) — carte a scriitorului și jurnalistului american Thomas Kennerly Wolfe Jr. (1930–2018), despre piloții implicați după cel de-al Doilea Război Mondial în cercetarea și dezvoltarea aeronavelor propulsate asemenea unor rachete și despre astronauții implicați în Proiectul Mercury, selecția în programul spațial al NASA. (N. tr.)

² *CliffsNotes* — serie de ghiduri dedicate elevilor și studenților, incluzând rezumate ale unor cărți. (N. tr.)

vreme ce propozițiile alerte, bine încheiate ale lui Tom Wolfe îmi răsuna în cap. Eram, pur și simplu, captivat de felul în care acesta îi descria pe piloții de încercare ai Marinei Militare, niște tineri dați naibii care decolau de pe portavioane, testau aparate de zbor nesigure, beau pe ruptele și care, în general, treceau prin viață ca niște megașmecheri.

Aici, în această fraternitate specială, ideea de bază părea a fi aceea că un bărbat ar trebui să aibă abilitatea de a se urca într-o mașinărie care se deplasează cu viteze nebunești și să-și pună pielea la bătaie, să aibă dibăcia, reflexele, experiența și stăpânirea de sine pentru a putea să abandoneze testul în ultima clipă — pentru ca apoi să o ia de la capăt, a doua zi și următoarea zi după aceasta și în fiecare dintre zilele următoare, chiar dacă șirul de teste nu părea să se sfârșească vreodată — și, în ultimă instanță, să procedeze în acest fel pentru o cauză care să însemne ceva pentru câteva mii de oameni, pentru un popor, pentru umanitate, pentru Dumnezeu.

Aceasta nu era numai o palpitantă poveste cu aventuri. Era mai degrabă un proiect de viață. Acești tineri, care zburau pe avioanele cu reacție ale Marinei Militare, aveau o meserie adevărată, una care exista în lumea reală. Unii dintre ei au devenit astronauți, ceea ce, de asemenea, era o meserie reală. Înțelegeam că acestea erau niște meserii greu de îmbrățișat, însă unii reușeau să ajungă să le practice. Adică se putea ajunge „acolo”. Ceea ce mă atrăgea la acești piloți ai Marinei Militare nu era faptul că aveau „stofa necesară” — o calitate specială a acestor

bărbați curajoși —, ci ideea de a face ceva extrem de dificil, riscându-ți viața și supraviețuind. Ceva asemănător turelor pe care le făcusem eu noaptea, în ambulanță — doar că la viteze supersonice. Oamenii maturi din viața mea care mă încurajaseră să mă fac doctor își imaginau că îmbrățișasem meseria de paramedic pentru că îmi plăcea să iau tensiunea pacienților, să le pun oasele rupte în atele și, în general, să-i ajut. Ceea ce mă pasiona de fapt pe mine în timpul turelor de noapte erau excitația, dificultatea, necunoscutul, riscul. Or, aici, într-o carte, eu descoperisem ceva ce nu crezusem să găsesc vreodată: o ambiție. Târziu în noapte, cel care a închis cartea aceea era deja un alt om.

De-a lungul anilor care au urmat, am fost întrebat adesea cum a debutat cariera mea de astronaut, iar eu răspundeam că văzusem în copilărie, la televizor, prima aselenizare și prima lansare a unei nave spațiale. Aceste răspunsuri erau, într-o anumită măsură, adevărate. Niciodată însă nu am pomenit de băiatul acela de optsprezece ani retras într-o cameră strâmtă și îmbâcsită, de cămin, captivat de propozițiile unei cărți care descria activitatea unor piloți morți cu multă vreme în urmă.

Când am devenit astronaut și am făcut cunoștință cu colegii mei de clasă, am descoperit că mulți dintre noi împărtășeau o amintire comună: copilul care coboară, îmbrăcat în pijamale, la parterul locuinței, ca să urmărească la televizor aselenizarea. Cei mai mulți dintre noi se decisese, atunci și acolo, că într-o bună zi vor zbura în spațiul cosmic. Ni se promisese că americanii vor pași pe suprafața planetei Marte până în 1975, când eu urma